

УДК 336.647

JEL classification: D29, G28

Анастасія БАЛАЦЬКА

аспірант,
кафедра фінансового менеджменту і
страхування,
Тернопільського національного економічного
університету, Україна

© Анастасія Балацька, 2020

Отримано: 25.01.2020 р.
Прорецензовано: 06.02.2020 р.
Рекомендовано до друку: 26.02.2020 р.
Опубліковано: 28.02.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Анастасія Балацька (Україна)

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

АНОТАЦІЯ

В статті досліджено основні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. Визначено, що вирішення зазначених проблем повинно стати одним із ключових напрямків державної політики, адже саме мале підприємництво сприятиме значному підвищенню ефективності реалізації вітчизняного економічного потенціалу, оптимізації участі України в міжнародному поділі праці, посилення конкурентоспроможності національної економіки.

Розглянуто сутність та об'єктивну необхідність застосування фінансових механізмів розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні, розкрито схему реалізації фінансових механізмів розвитку малого підприємництва через фінансові інструменти, визначено основні проблеми та перспективи ефективного використання фінансових механізмів в Україні.

Балацька А. Сутність фінансового механізму розвитку малого та середнього бізнесу. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Частина 1. С. 7-14.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.007>

Ключові слова: фінансовий механізм; суб'єкти малого підприємництва; середній бізнес; фінансовий метод; фінансові інструменти; фінансові важелі; фінансова підтримка.

UDC 336.647

Anastasia Balatska (Ukraine)

JEL classification: D29, G28

Anastasia BALATSKA

PhD Student,
Department of Financial Management and
Insurance,
Ternopil National Economic University, Ukraine

© Anastasia Balatska, 2020

THE ESSENCE OF THE FINANCIAL MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS

Received: 25.01.2020

Revised: 06.02.2020

Accepted: 26.02.2020

Online publication date: 28.02.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The paper explored the main problems of small business in Ukraine, including: general state of Ukraine's economy, the problem of monopolization of business, low domestic competition, the lack of sufficient start-up capital, financial capital, imperfect tax system, high levels of corruption, unstable business environment declarative form of state support and others. Determined that solving these problems of small business development in Ukraine should be one of the key areas of public policy, because small businesses will significantly improve the effectiveness of national economic potential, optimization of Ukraine's participation in international division of labor, strengthening the competitiveness of the national economy.

The publication considers the essence and the objective necessity of the use of financial mechanisms for the development of small and medium business, discloses a scheme for the implementation of the financial mechanisms of development of small business through financial instruments. The research defines the problems and prospects of effective use of these financial mechanisms in Ukraine.

Balatska, N. (2020). The essence of the financial mechanism for the development of small and medium business. *Economic analysis*, 30 (1, Part 1), 7-14.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.01.007>**Keywords:** financial mechanisms; small businesses; financial method; financial instruments; financial leverage; financial support.

Вступ

Одним із найважливіших важелів, що регулюють фінансові взаємовідносини суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки, є фінансові механізми. Вони вирішують важливе питання — забезпечують ефективне функціонування суб'єктів господарювання. Водночас вітчизняна практика свідчить про недостатній рівень ефективності використання фінансових механізмів розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх неадекватність умовам функціонування ринкового господарства. Саме тому фінансові механізми розвитку суб'єктів малого і середнього бізнесу сьогодні знаходяться у числі важливих фінансово-економічних проблем, від позитивного вирішення яких значною мірою залежить як доля самого малого і середнього підприємництва та і доля трансформаційних процесів в Україні.

Аналізу економічної природи та особливостям ведення малого та середнього бізнесу приділено увагу такими вченими як З. С. Варналії, К. О. Ващенко, Д. А. Ляпін, О. В. Кужель та ін. Висвітленню фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання присвятили свої праці українські науковці І. О. Бланк, Т. Васильців, Л. Воротіна, В. Є. Вороткін, Т. Ковальчук, В. П. Кудряшов, П. С. Рогожин, В. Г. Федоренко. Розгляд теоретичних і практичних ознак малого та середнього бізнесу проводили економісти-фінансисти: М. Д. Білик, П. Ю. Буряк, О. В. Крохмаль, Я. П. Онищук, С. К. Реверчук. При цьому, у праці І. А. Ломачінської був досліджений світовий досвід фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва, а також запропоновано заходи щодо комплексної державної політики з удосконалення механізмів фінансування вітчизняних підприємств такого типу. О. О. Другов запропонував систему фінансування малого та середнього бізнесу залежно від етапу розвитку. Л. О. Боцьорою було проаналізовано питому вагу кредитів, наданих банками України малим підприємствам, у загальному обсязі кредитного портфеля банку у рамках джерел фінансових ресурсів. Але погоджуючись зі значними теоретичними доробками даного питання, вбачається доцільним дослідити практичні прояви виділеної проблеми в світлі останніх змін економічного становища України.

Мета статті

Мета статті — дослідження сутності та об'єктивної необхідності використання фінансових механізмів стимулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу, визначення проблем та перспектив застосування цих механізмів в Україні.

Виклад основного матеріалу

Малі та середні підприємства сьогодні є важливим невід'ємним структурним елементом сучасної ринкової економіки. У цьому контексті важко не погодитися з професором З. С. Варналієм, який зазначає, що «у ході еволюції ринкового господарства значення малого та середнього бізнесу зростає, що виявляється в перетворенні його у структуро-утворювальний елемент ринкової економіки. Роль та функції підприємства такого типу із загальноекономічних позицій оцінюються як один із найважливіших факторів економічного розвитку суспільства, яке спирається на ринкові методи господарювання. Його важлива функція — сприяння соціально-політичній стабільності суспільства, тобто воно відкриває простір вільному вибору шляхів і методів роботи на користь суспільства та забезпечення власного добробуту» [2, с. 9].

На сьогодні економічно необхідним є перетворення одностороннього розуміння суті розвитку малого підприємництва, усвідомлення його в якості багатофункціональної економічної підсистеми, яка володіє тенденцією саморозвитку.

Економіка, як складна багаторівнева система не можлива без пильності в її структурі різних складових підсистем, які виконують доцільні, тільки їм важливі функціональні дії в різних інституційних формах. Тому, на наш погляд, мале підприємство правомірно розглядати в якості однієї із підсистем в загальній структурі економіки, виконуючій суспільно значимі господарські дії, але при цьому не створюючи достатніх умов для власного функціонування.

Слід також зазначити, що суб'єкти малого підприємництва — це складні, цілісні об'єкти дослідження, поведінка яких не завжди диктується економічною вигодою, а залежить від комплексу психологічних, соціальних, етнічних та генетичних факторів. Тому доцільно визнати діалектичний характер малого підприємства, який проявляється в єдності позитивних та негативних моментів. Вирішуючи економічні, соціальні та інноваційні завдання, мале підприємство може виступати джерелом загострення соціальних, політичних і навіть етнічних проблем. Використання ж діалектичного підходу дозволило б глибше зрозуміти природу і взаємозв'язки структурних елементів досліджуваної підсистеми, визначити закономірності її розвитку і разом з тим виробити науково обґрунтовані теоретичні та практичні рекомендації по формуванні механізму фінансової підтримки та регулювання малого підприємництва.

Однією із важливих проблем дослідження малого підприємства є науково обґрунтовані якісні його критерії. Від них залежить ефективність правового регулювання діяльності малого підприємства, податкова політика, рівень

www.econa.org.ua

державної підтримки тощо. Проте, в сучасній економічній науці не спостерігається єдиного підходу до розробки таких критеріїв. Відсутнє і єдине трактування малого підприємництва. В основному всі зусилля дослідників зводяться до спроб встановити загальні критерії його розміру. З іншого боку, очевидно, що не всі характерні риси, які присутні малим підприємствам, можуть виступати якісними критеріями малого підприємства в цілому. Адже, мале підприємство особливою формою підприємства, яке не є «врізаною» моделлю великої фірми, ні проміжною формою в процесі переходу до фірм більшого розміру, зокрема середнього підприємства. У запропонованому підході мале підприємство розглядається лише в якості окремого елементу, хоча і є одним із основоположних в системі малого підприємства.

Мале підприємство, як економічна підсистема – це своєрідна соціальна форма організації економічної діяльності, складний господарський механізм, завдяки якому є знаходження шляхів і методів ефективного використання обмежених «рідкісних» ресурсів в умовах економічної невизначеності.

Економічна система функціонує завдяки існуванню та розвитку наступних соціально-економічних інститутів – форми власності, розподілу праці, грошової системи, організації виробництва контролю, адміністративних органів, податків і зборів, доходів тощо. Отже, економічна система відображає певну цілісність, сукупність елементів, які знаходяться у зв'язку з іншими елементами і утворює нові якісні характеристики, не присутні окремим її елементам. До елементів економічної системи відносяться суб'єкти і об'єкти економічної діяльності. Між ними існують соціально-економічні, організаційно-економічні (менеджмент, маркетинг), а також технічно-економічні зв'язки.

Мале підприємство – це складна, динамічна, економічна підсистема, яка охоплює процеси виробництва, обміну, розподілу і споживання матеріальних благ.

Якщо чітко розглядати його в технічно-економічному аспекті, то входом будуть матеріально речові потоки природних і виробничих ресурсів, інформації, а виходом – матеріально-речові потоки предметів споживання, послуг, продукції, яка призначена, як для внутрішнього, так і для зовнішнього (експорту) споживання.

У соціально-економічному аспекті входом підсистеми будуть визначені соціально-економічні відносини людей в суспільстві, а виходом – відтворені і розвинуті підсистемою виробничі відносини, зміст яких визначається регульованим і саморегульованим співвідношенням елементів власності. Отже, мале підприємство відноситься до класу підсистем, які володіють певною

самостійністю та можливістю саморегулювання. Структурними елементами малого підприємства слід вважати – капітал (в тому числі фіктивний і тіньовий), зареєстрованих суб'єктів малого підприємства (в тому числі і тимчасово не функціонуючих), складну сукупність функціональних господарських зв'язків різних рівнів, людські ресурси, які створюють великий внутрішній потенціал, який здатний при певних умовах забезпечити швидкий ріст даного сектору економіки. Механізм взаємовідносин виробників товарів та послуг із потенційними посередниками, контролюючими органами, фіскальною службою, споживачами становлять функціональні господарські зв'язки, які у малому підприємстві мають суттєву особливість, яка дозволяє відрізнити його внутрішню структуру від середнього та великого бізнесу. Вона проявляється, з одного боку, у прагненні до більшої незалежності від державних структур, а з іншого боку – у безпосередній залежності від споживача. Тоді ж як великі і середні підприємства навпаки – прагнуть до ефективної взаємодії з державою, як запоруки успішного її існування при відносно меншій залежності від кінцевого споживача.

Отже, визначення малого підприємства можна сформулювати через виділення основних характерних особливостей його функціонування та розвитку, як самостійний сектор економічно високого ступеню невизначеності, постійним економічним ризиком, єдністю відносин власності і управління, потенційно високою здатністю до інновацій (прийняття нестандартних рішень), саморозвитком та адаптивністю до змін. Мале підприємство – це самостійний сектор економіки, який має значний інноваційний потенціал, виробляючий товари, виконуючий роботи та послуги, який заснований на використанні індивідуальної праці, приватної власності та обмеженого обсягу ресурсів (робочої сили, ресурсів, потужності). Мотивацією створення малого підприємства є прагнення отримання прибутку із доступних господарських ресурсів, розширення сфер діяльності, тобто можливостей створення нового, найбільш вигідного, і не мати конкурентів в виробництві чи наданні послуг.

Водночас на шляху розвитку суб'єктів малого і середнього бізнесу України стоїть багато проблемних питань серед яких можна виділити наступні: надмірні адміністративні бар'єри; нестача власних обігових коштів; недостатня підтримка з боку держави; складність одержання обов'язкових дозволів і погоджень у відповідних державних установах (особливо для відведення земельних ділянок); складність в отриманні фінансово-кредитної допомоги, високі відсоткові ставки по кредитам; дефіцит інвестиційних ресурсів тощо.

З метою подолання основних проблем, які заважають розвитку суб'єктів малого та середнього

www.econa.org.ua

бізнесу важливим є застосування фінансових механізмів їх розвитку. До фінансових механізмів розвитку підприємств такого типу в Україні відносяться: механізм самофінансування (рахунок власних коштів підприємців); бюджетний механізм; кредитний механізм.

Фінансовий механізм розвитку малого та середнього підприємництва, як справедливо зазначає Л. О. Боцьора, — це сукупність фінансових методів, інструментів і важелів, котрі взаємопов'язані та взаємодіють між собою на державному, внутрішньому й ринковому рівнях. Ці методи спрямовані на реалізацію економіко-інвестиційних та соціальних функцій підприємств такого типу за відповідної нормативно-правової, інформаційної, інституційної й інфраструктурної систем його забезпечення [1, с. 85]. Основою, вхідною ланкою, фінансового механізму розвитку підприємництва слугуватиме процес формування фінансових ресурсів, який складає систему його фінансового забезпечення. З точки зору системного підходу фінансове забезпечення суб'єктів малого підприємництва включає в себе не тільки складні та послідовно витримані управлінські процедури, але і методи та умови їх здійснення, які визначаються нормативно-правовим забезпеченням. У зв'язку з цим фінансове забезпечення слід розглядати як процес, як сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на досягнення конкретного результату зі сторони підприємницьких структур, державних та місцевих органів влади, фінансових інститутів щодо забезпечення сталого розвитку малого підприємництва та підвищення його ролі у вирішенні соціально-економічних завдань. Отже, фінансове забезпечення слід розглядати в якості

системи, якій притаманні вхід (мобілізація фінансових ресурсів)-процес (їх виробниче використання)-вихід (результат функціонування), що пояснює необхідність фінансових ресурсів для виробничо-господарської діяльності підприємств, яка прямо не пов'язана з досягненням мети самої системи фінансового забезпечення. Фінансове забезпечення є можливістю забезпечення діяльності суб'єктів підприємництва необхідними фінансовими ресурсами, а не просто покриттям відтворювальних витрат за рахунок акумульованих власних коштів, асигнувань державного бюджету та інших фінансових джерел. Базовими ж елементами системи фінансового забезпечення виступатимуть цільові детермінанти, які визначатимуть і якісні, з точки зору соціально-економічної ефективності, і кількісні (рівень, структура) параметри. Складовими частинами системи фінансового забезпечення будуть: мобілізація фінансових ресурсів, їх ефективне використання та одержання соціально-економічного ефекту, а передавальними елементами, інструментами слугуватимуть фінансові методи, важелі, стимули, основані на нормативному та інформаційному забезпеченні.

Основа фінансового механізму розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу становлять фінансові методи, інструменти та важелі. Вони є різними залежно від рівня застосування. До фінансових методів належать: планування та прогнозування; фінансування; кредитування; оподаткування; інвестування; страхування.

Розглянемо схему реалізації фінансового механізму розвитку підприємництва (табл. 1) через фінансові інструменти.

Таблиця 1. Фінансовий механізм розвитку малого та середнього бізнесу в Україні

Рівні фінансових інструментів та важелів		
Державний (бюджетний) рівень	Ринковий (кредитний) рівень	Внутрішній рівень (механізм самофінансування)
<ul style="list-style-type: none"> – державні кредити; – національна та регіональні програми розвитку малого підприємництва; – дотації, субвенції, програмно-цільове фінансування; – державні гарантії за кредитами; – податкові пільги, податковий інвестиційний кредит, податкові канікули, відстрочення зі сплати податків; – податки, збори, обов'язкові платежі, штрафні санкції; – державні закупівлі. 	<ul style="list-style-type: none"> – кредити банків, позики кредитних спілок, ломбардів, інвестиційне кредитування; – вибір оптимальної схеми оподаткування; – франчайзинг та венчурне фінансування; – програми співпраці з професійними учасниками фінансового ринку; – страхове відшкодування; – лізинг, факторинг, форфейтинг. 	<ul style="list-style-type: none"> – вибір оптимальної схеми оподаткування; – поворотна фінансова допомога від засновників; – чистий прибуток, власний капітал, грошові фонди; – капітальні інвестиції; – кошти від продажу ліквідних активів.

Джерело: складено автором на основі [13].

З таблиці видно, що на державному рівні розвиток малого та середнього бізнесу забезпечується завдяки ефективному застосуванню фінансових інструментів та важелів державою та її інститутами. При цьому, на ринковому рівні застосовуються фінансові інструменти та важелі під час взаємодії суб'єкта малого підприємництва та інших суб'єктів господарювання. На внутрішньому рівні для розвитку підприємства застосовуються фінансові інструменти та важелі безпосередньо самим суб'єктом малого підприємництва.

Фінансовий метод — це «спосіб впливу фінансових відносин на економічні процеси з метою досягнення певної мети» [7, с. 28]. До таких методів належать: планування та прогнозування, кредитування, інвестування, страхування та оподаткування.

При цьому, як зазначає О. В. Панасюк, фінансові інструменти — конкретні способи реалізації фінансового методу, які прямо впливають на розвиток малого підприємництва [13].

Фінансові важелі — це засоби, використання яких дає можливість поживити, підсилити діяльність та сприяти розвитку малого підприємництва. До таких важелів, на думку О. В. Панасюка відносяться: ставка податку, розмір мінімальної заробітної плати, норми амортизаційних відрахувань; різноманітні плани, прогнози щодо діяльності малих підприємств, програми розвитку малого підприємництва; чистий прибуток, власний капітал, грошові фонди, амортизаційні відрахування, кошти від продажу ліквідних активів, кредиторська заборгованість, спонсорські кошти, лізинг, факторинг, форфейтинг, дотації, субвенції, програмно-цільове фінансування, норми амортизаційних відрахувань; кредити банків, позики кредитних спілок, ломбардів, інвестиційне кредитування; державні кредити, надання банкам податкових пільг за коштами, які спрямовані на кредитування малого підприємництва; капітальні інвестиції, вкладення коштів в акції та інші цінні папери, франчайзинг, венчурне фінансування, державні закупівлі, часткова компенсація процентних інвестування; вибір оптимальної схеми оподаткування та оптимізація договірних відносин; податки, збори, обов'язкові платежі, штрафні санкції, податкові пільги, податковий інвестиційний кредит, податкові канікули, відстрочення зі сплати податків, розмір мінімальної зарплати оподаткування; витрати на страхування предметів застави, страхове відшкодування, державні гарантії за кредитами.

В цілому державну підтримку малого та середнього бізнесу на сучасному етапі можна згрупувати за двома основними напрямками: макроекономічному та протекціоністському.

Макроекономічний напрям спрямований на підтримку підприємницької діяльності в цілому, незалежно від масштабів чи галузевої

підпорядкованості. Протекціоністський передбачає реалізацію програм підтримки саме малого підприємництва. Цільові програми протекціоністського напрямку розробляються на основі специфічних особливостей фінансово-господарської діяльності. Основними принципами розробки є: нейтральність фінансової допомоги, збереження конкурентного середовища в секторі, забезпечення рівних умов доступу до джерел фінансової підтримки, забезпечення оптимального порядку графіка повернення фінансової допомоги, надання допомоги опосередкованими методами [9, с. 239].

При цьому, держава також виконує роль посередника у підтримці міжнародними фінансовими організаціями малих та середніх підприємств. Зокрема, Влада полегшує ситуацію з доступом до кредитних ресурсів для малих і середніх підприємств шляхом налагодження співробітництва з міжнародними організаціями. Так, німецько-український фонд (НУФ), заснований ще в далекому 1999 р. німецьким банком розвитку (KfW) з 2011 р. надав кредити 523 малим і середнім підприємствам України на суму 182,7 млн євро та 50 млн грн. Наприкінці 2012 р. було надано також 10 млн євро для кредитування малих і середніх підприємств. Підтримка Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) виконується за програмою кредитування мікро-, малого та середнього підприємництва, шляхом надання 100 млн євро на кредитування цього сектора, а також програмами Європейського інвестиційного банку, Міжнародної фінансової корпорації [9, с. 241-242].

В цьому контексті важко не погодитися з І. А. Ломачівською, яка вважає, що при формуванні ефективного фінансового механізму стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні за основу необхідно приймати лише позитивний досвід країн ринкової економіки. Наприклад, фінансування малого бізнесу в ЄС має злагоджену організацію. До неї залучені Структурні Фонди: Фонд регіонального розвитку, Соціальний фонд. Поділяють ці фонди на товариства спільного інвестування й товариства спільного гарантування. Вагомою підтримкою є Торговельно-промислові палати, Асоціації малого бізнесу. Значне досягнення взаємодопомоги держави та малого підприємництва досягнуто у Японії, де промислове виробництво забезпечене на 40 % за рахунок малого та середнього бізнесу. Реалізація була проведена за рахунок впровадження спеціального оподаткування, для окремих видів діяльності; створення корпорації страхування; надання переваги новим розробкам і використанню нових технологій. У США використання на малих та середніх підприємствах близько 90 % власного оборотного капіталу доповнюється вдалими розробками щодо консалтингових послуг, наданням пільг Адміністрацією по справам малого

www.econa.org.ua

та середнього бізнесу США компаніям, зайнятих у нано- та біотехнологіях, розробках альтернативних джерел енергії, IT-технологіях. У 2015 році було створено урядом спеціального фонду для кредитування малого та середнього підприємництва в обсязі 30 млрд дол. [10, с. 38].

Висновки та перспективи подальших досліджень

Підсумовуючи все вище сказане, доходимо до висновку, що основними напрямками підвищення ефективності фінансового механізму розвитку малого та середнього підприємництва на основі успішної реалізації державної політики щодо фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва є: створення сприятливого середовища для започаткування і ведення бізнесу; забезпечення ефективної державної фінансової підтримки розвитку малого підприємництва. Наслідками ефективної реалізації фінансового механізму є досягнення потужного товарно-споживчого, інвестиційно-інноваційного й інституційно-соціального ефектів.

Водночас вітчизняна практика підтримки і розвитку малого та середнього бізнесу поступово перетворилася на набір типових заходів, котрі

щорічно здійснюються державними і регіональними органами без значних кінцевих результатів. На сьогоднішній день в Україні ще не забезпечені основні компоненти сприятливого економічного середовища для успішного розвитку малого підприємництва: інвестиційні і інноваційні компанії та фонди, регіональні фонди підтримки підприємництва, лізингові компанії, аудиторські фірми, страхові організації, бізнес-центри, бізнес інкубатори.

Саме тому, основними напрямками підвищення ефективності фінансового механізму розвитку малого та середнього підприємництва на основі успішної реалізації державної політики щодо фінансового забезпечення розвитку підприємств такого типу є: створення сприятливого середовища для започаткування і ведення бізнесу; забезпечення ефективної державної фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу тощо. Реалізація запропонованих пропозицій, на наш погляд, сприятиме вирішенню фінансових проблем малого та середнього підприємництва, а також забезпечить реальний розвиток цього сектора в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боцьора Л. О. Поняття та структура фінансового механізму розвитку малого підприємництва. *Формування ринкової економіки в Україні*: зб. наук. праць. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. Випуск 31. Ч. 1. С. 82-86.
2. Варналій З. С., Васильців Т. Г., Покришка Д. С. Пріоритети вдосконалення державної політики розвитку малого підприємництва в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 2. С.49-54.
3. Другов О. О. Аналіз джерел фінансування розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 4(9). С. 115-120.
4. Епіфанов А. О. Бюджет і фінансова політика України: навч. посіб. Київ: Наук, думка, 2014. 420 с.
5. Івашко О. А. Фінанси: курс лекцій. Київ: Інститут міжнародної економіки та підприємництва, 2008. 174 с.
6. Калмиков О. В. Фінансово-кредитний механізм сприяння малому підприємству. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 27(1). С. 173-178.
7. Ковалюк О. М. Методологічні основи фінансового механізму. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 54-60.
8. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2001. 608 с.
9. Кугій А. А., Сокотенюк С. М. Структурний аналіз фінансового забезпечення малого та середнього підприємництва. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2015. № 12. С. 238-245.
10. Ломачівська І. А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова*. 2017. № 3-4. С. 37-43.
11. Львовчкін С. В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання. *Фінанси України*. 2018. № 12. С. 26-29.
12. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2008. 407 с.
13. Панасюк О. В. Фінансові механізми розвитку суб'єктів малого підприємництва України. URL: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/157.pdf>.
14. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія. Київ: КНЕУ, 2012. 387 с.

REFERENCES

1. Botsyora, L. O. (2014). Ponyattya ta struktura finansovoho mekhanizmu rozvytku maloho pidpryyemnytstva [The concept and structure of the financial mechanism of small business development.]. *Formuvannya rynkovoyi ekonomiky v Ukraini – Formation of a market economy in Ukraine*, 31. Ch. 1. S. 82-86 [in Ukrainian].
2. Varnaliy, Z. S., Vasylytsiv, T. H., & Pokryshka, D. S. (2016). Priorityty vdoskonalennya derzhavnoyi polityky rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukraini [Priorities for improving the state policy of small business development in Ukraine]. *Stratehichni priorityty – Strategic priorities*, 2, 49-54 [in Ukrainian].
3. Druhov, O. O. (2018). Analiz dzherel finansuvannya rozvytku maloho ta seredn'oho biznesu v Ukraini [Analysis of sources of financing the development of small and medium business in Ukraine]. *Stratehichni priorityty – Strategic priorities*, 4(9), 115-120.
4. Yepifanov, A. O. (2014). *Byudzhet i finansova polityka Ukrainy* [Budget and financial policy of Ukraine]. Kyiv: Nauk, dumka [in Ukrainian].
5. Ivashko, O. A. (2008). *Finansy: kurs lektsiy* [Finance: a course of lectures]. Kyiv: Instytut mizhnarodnoyi ekonomiky ta pidpryyemnytstva [in Ukrainian].
6. Kalmykov, O. V. (2015). Finansovo-kredytnyy mekhanizm spryannya malomu pidpryyemnytstvu [Financial and credit mechanism to promote small business]. *Economic Bulletin of the University – Ekonomichnyy visnyk universytetu*, 27(1), 173-178 [in Ukrainian].
7. Kovalyuk, O. M. (2015). Metodolohichni osnovy finansovoho mekhanizmu [Methodological foundations of the financial mechanism]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 4, 54-60 [in Ukrainian].
8. Krupka, M. I. (2001). *Finansovo-kredytnyy mekhanizm innovatsynoho rozvytku ekonomiky Ukrainy* [Financial and credit mechanism of innovative development of the economy of Ukraine]. L'viv: Vyd. tsentr L'viv. nats. un-tu im. I. Franka [in Ukrainian].
9. Kuhiy, A. A., & Sokotenyuk, S. M. (2015). Strukturnyy analiz finansovoho zabezpechennya maloho ta seredn'oho pidpryyemnytstva [Structural analysis of financial security of small and medium enterprises]. *Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyyivs'kyy politekhnichnyy instytut» – Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, 12, 238-245 [in Ukrainian].
10. Lomachivska, I. A. (2017). Formuvannya dzherel finansovoho zabezpechennya rozvytku subyektiv maloho pidpryyemnytstva [Formation of sources of financial support for the development of small businesses]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu imeni I. I. Mechnikova – Bulletin of Odessa I. I. Mechnikov National University*, 3-4, 37-43 [in Ukrainian].
11. Lovochkin, S. V. (2018). Finansovyy mekhanizm makroekonomichnoho rehulyuvannya [Financial mechanism of macroeconomic regulation]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 12, 26-29 [in Ukrainian].
12. Oparin, V. M. (2008). *Finansova systema Ukrainy (teoretyko-metodolohichni aspekty)* [Financial system of Ukraine (theoretical and methodological aspects)]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
13. Panasyuk, O. V. (2015). *Finansovi mekhanizmy rozvytku subyektiv maloho pidpryyemnytstva Ukrainy – Financial mechanisms of development of small business entities of Ukraine*. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/157.pdf> [in Ukrainian].
14. Fedosov, V., Oparin, V., & Lovochkin, S. (2012). *Finansova restrukturyzatsiya v Ukraini: problemy i napryamy* [Financial restructuring in Ukraine: problems and directions]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].